

N:o 37.

Toinen saarna Toisena Pääsiäispäivänä.

Evank. Luukk. 24: 13–35.

1.

Tämä evankeliumi näyttää ja opettaa meille etupäässä kolme asiaa Kristuksen ylösnousemista koskevassa uskonkappaleessa. **Ensiksi** että tämä historia on tapahtunut ja kirjoitettu kuten muutkin uskollemme varmaksi vakuudeksi ja todistukseksi tästä uskonkappaleesta. Ensinnäkin siinä, kuinka näiden kahden opetuslapsen käy, jotka muista eronneina kuljeksivat suuren ja voimakkaan epäuskon valtaamina ylösnousemiseen nähden ja puhelevat keskenään asiasta, kuin nyt Kristus olisi kaikki toiveet pettänyt, kuin hän nyt olisi heiltä tykkänään kuollut ja pysyisi ikuisesti haudattuna heidän sydämissään aivan toimetonna ja voimatonna. Sen tunnustavat he itsekkin puheessaan, kun sanovat: **Me luulimme hänen siksi, joka Israelin piti lunastaman;** mutta nyt on jo kolmas päivä, jona hän makaa kuolleena j. n. e. Ja vaikka he kyllä olivat vaimoilta kuulleet, että nämä olivat nähneet enkelin ilmestyneen ja sanoneen hänen nousseen ylös ja elävän, niin ei häntä kuitenkaan oltu nähty eikä kuultu.

Toisesti siinä, mikä onkin pääasia, että Kristus tässä ei ainoastaan osoita itseänsä eläväksi epäuskoisille opetuslapsilleen, jotka näin pääsevät asiasta varmuuteen, kääntyvät paikalla takaisin toisillekin sitä ilmoittamaan ja kuulevat aivan samaa heiltä, niin että todistus molemmin puolin pitää yhtä ja tulee vahvistetuksi, vaan että Kristus myöskin, ennen kuin tulee tunnetuksi, todistaa Raamatulla runsaasti ja selkeästi, että hänen täytyi sekä kärsiä että jälleen nousta ylös kuolleista. Hän

nuhtelee heitä siitä syystä, etteivät sellaista uskoneet, vaikka heidän kuitenkin olisi pitänyt tietää Raamatut Kristuksesta, kuinka hän jo sielläkin oli ennakolta puhunut kärsimisestään.

Toinen puoli evankeliumissa on esimerkiksi Kristuksen ylösnousemisen voimasta ja vaikutuksesta, joka nähdään näissä kahdessa opetuslapsessa, kun he puhelevat hänestä ja kuuntelevat hänen saarnaansa. Sekin on osaltaan todistus ylösnousemisen todellisuudesta. Kristus osoittaa nimittäin tässä työllä ja toimella, ettei hän ole kuollut, kuten he ensin luulivat, vaan vaikuttaa heissä ja osoittaa voimansa sanan kautta, ennen kuin he hänet tuntevatkaan. Sitten saa hän aikaan, että he tulevat uskovaisiksi ja että heissä nyt syntyy toinen mieli ja ymmärrys, sydän ja sieluntila kuin ennen, jonka he itsekkin havaitsevat ja tunnustavat sanoessaan: **Eikö meidän sydämemme meissä palanut, koska hän tiellä meitä puhutteli j. n. e.** Näin tekee hän vieläkin koko kristikunnassa. Vaikka hän ei ole näkyvässä, todistaa ja näyttää kuitenkin hänen työnsä ja herrautensa, että hän elävänä Herrana sanallansa valaisee, lohduttaa ja vahvistaa ja voimallansa puolluttaa ja suojelee perkelettä ja maailman vihaa ja raivoa vastaan.

Kolmanneksi on tässä osoitettu tapa, kuinka Kristus ilmaisee ylösnousemisen ja kuinka hänet voidaan tuntea ja käsittää: nimittäin ensin sanan ja uskon kautta, ennen kuin näkyväisen muodon eli havainnon kautta. Siitä syystä on hän aluksi heille salattuna ja tuntemattomana, kun hän tulee heidän luokseen ja kävelee heidän kanssansa; onhan hän todelli-

suudessa heidän luonansa ja sama Kristus, jonka he usein olivat nähneet ja kuulleet ja hyvin tunsivat. Nyt eivät he häntä kuitenkaan tunne, eivätkä voi häntä siksi aavistaakaan, koska tiesivät hänen jo kolmatta päivää sitten kuolleeksi ja haudatuksi. He eivät siis voineet hänestä mitään muuta ajatella kuin jostain toisestakaan kuolleesta ihmisestä; ja hän oli tullut heille niin vieraaksi ja tuntemattomaksi, etteivät he häntä olisi tunteneet, vaikka hän kuinka kauvan olisi heidän luonaan ollut, ellei hän olisi ilmoittanut heille tätä ylösnousemisensa uskonkappaletta ja siitä saarnannut, kuten teksti sanoo: **Heidän silmänsä pidettiin, ettei he häntä tunteneet;** ei siten ymmärtäen että hän nyt olisi ollut toinen tai ettei hän olisi tahtonut itseänsä tunnettavan, vaan että heidän sydämensä ja ajatuksensa olivat niin vieraita ja etäällä hänestä. Samoin ei häntä Magdalenakaan eivätkä toiset opetuslapset tunteneet, ennen kuin olivat kuulleet sanan ylösnousemisestaan.

Tällä tahtoo hän myös meille opettaa ja todistaa, että hänen ylösnousemisensa ja valtakuntansa voiman täällä maan päällä ja tässä elämässä pitää liikkuman ja tuleman todistetuksi ainoastaan sanan ja uskon kautta, joka Kristuksessa kiinni riippuu, vaikka ei häntä kuitenkaan näe, ja siten hänessä myöskin voittoa synnin ja kuoleman, käsittää vanhurskauden ja elämän j. n. e. Olkoon tämä lyhyesti puhuttu evankeliumimme kertomuksesta eli tapahtumasta, mikä se yleensä koskee ylösnousemisen uskonkappaletta, josta edellä jo olemme enemmän kuulleet.

Mutta erittäin on meille tässä evankeliumissa kuvattu **uskon heikkous opetuslapsissa**, ja kuinka Kristus valtakunnassaan menettelee ja käyttäytyy tämmöisiä heikkouskoisia kohtaan. Näemmehän koko evankeliumin kertomuksessa Kristuksen ylösnousemisesta, kuinka ensin kaikki apostolit sitten myöskin

kaikki muut opetuslapset olivat sangen heikkoja uskomaan tätä uskonkappaletta aina hänen taivaaseen astumiseensa saakka, niin että hänen täytyi nuhdella heitä heidän sydämensä kovuudesta ja ymmärtämättömyydestä, **ettei he uskoneet niitä, jotka hänen nähneet olit nousseeksi ylös**, Mark. 16 14. Olihan hän itse usein ennakoita julistanut heille Raamatusta, että hänet piti ristiinnaulittaman ja hän kolmantena päivänä oli jälleen nouseva ylös y. m.

Tästä opimme ensiksi, kuinka vielä niissäkin , jotka sentään ovat kristittyjä ja pyhiä, kuitenkin pysyy jällellä heikkoutta ja puutteellisuutta varsinkin opin ja uskon korkeissa asioissa. Niitä he eivät voi kohta niin ymmärtää eikä niin lujasti ja vahvasti käsittää, kuin heidän tulisi. Usko ei olekkaan niin vähäpätöinen ja helppo asia, kuin ymmärtämättömät ja kokemattomat henget luulottelevat ja meidän paksut pölkkypäämme, nuo paavi-aasit, väittävät, jotka eivät arvele uskon mitään muuta olevan kuin historian ja tapahtuman kuulemistä ja tietämistä. Kun sitten kerran ovat kuulleet tai lukeneet kaiken, mitä evankeliumi Kristuksesta sanoo, luulevat sen alusta loppuun saakka puhtaasti ja säntillään ymmärtäneensä ja uskoneensa, niin ettei heidän mukaenään mitään tarvitse siitä oppia eikä uskoa. Mutta että tämä ei mitään muuta ole kuin löyhä, tyhjä ajatus, näkyy siitä, että heidän itsensä täytyy tunnustaa tällaisen historiallisen tiedon jäävän heidän sydämiinsä joutilaaksi, kylmäksi ja tehottomaksi, pelkäksi tyhjäksi kuoreksi ilman mehua ja voimaa, joka ei heitä hyödytä eikä auta, ei vahvista eikä paranna. Kuitenkin on tämä Kristuksen ylösnousemisen korkea ja suuri työ tapahtunut sen vuoksi, ja on se sitä varten saarnattava, ja siten kuultava ja tunnettava, että se meissä hedelmän tuottaisi, sydämemme herättäisi ja sytyttäisi, vaikuttaisi meissä uudet ajatukset, uuden ymmär-

ryksen ja mielen, elämän ja ilon, lohdutuksen ja voiman.

Missä näin ei tapahdu, siinä on kertomus turhaan kuultu ja se on sinussa tykkänään kuollut ja yhtä vaikuttamaton kuin turkkilaisissa ja pakanoissa, jotka siitä eivät ole mitään tietäneet tai eivät ole sitä totena pitäneet. Eikä sinulla ole syytä mistäkään uskosta kerskailla, vaikka kertomuksen olisitkin saanut vaahdoksi kielellesi, huminaksi korviisi ja unelmaksi muistiisi, josta sydän ei mitään tunne eikä maista. Kaiken tämän osoittavat paavilaiset hyvästi koko opillaan ja elämälään; tästä uskonkappaleesta he eivät mitään sydämessään usko eivätkä pidä, koska he opettavat ulkopuolella Kristusta omilla töillä ja omilla ansioilla etsimään ja tavoittelemaan sitä voimaa ja hyötyä, jonka pitäisi ainoastaan Kristuksen ylösnousemisesta lähteä, sekä ki-roovat, herjaavat ja vainoovat sitä terveellistä oppia, joka ohjaa meitä tuollaisista valhemietteistä Kristukseen ja hänen ylösnousemisensa voimaan.

Mutta kristityt ja uskovaiset saavat asian kokea sekä toisissa että itsessään, he tunnustavat ja valittavatkin omaa heikkouttansa, etteivät he voi niin lujalla uskolla tätä uskonkappaletta käsittää eikä sitä sydämeensä painaa, kuin tulisi. Tämmöistä heikkoutta vastaan täytyy heidän taistella ja kilvoitella koko elinaikansa, kuten P. Paavali itse Fil. 3: 10, 12 sanoo: **Ei niin että minä sen jo käsittänyt olen, eli jo täydellinen olen, mutta minä ahkeroitsen suuresti, että minä sen myös käsittäisin, tutakseni Kristuksen ylösnousemisen voimaa** y. m.

Vaikka nimittäin tämä uskonkappale itsessään on sängen suloinen ja lohdullinen ja sisältää paljasta riemua ja autuutta, niin että sen keveästi ja helposti luulisi sydämeen painuvan, on sillä kuitenkin kaksi vahvaa estettä, jotka tekevät työlääksi sen uskomisen. **Ensik-**

si on tämä työ itsessään liian korkea ja suuri, jotta se koskaan tässä elämässä voitaisiin täydellisesti käsittää, vaikka usko olisikin sängen vahva ja vapaa heikkoudesta. Tähän sisältyy, näet, sellainen voima ja väkevyys, että vasta tulevaisessa elämässä saamme sen oikein nähdä ja kokea. **Toiseksi** on lihamme ja veremme ja kaikkein ihmisten sydän luonnosta liian heikko ja arka uskomaan Jumalan sanaa, sillä kun se ajattelee tällöisen teon suuruutta, täytyy sen hämmästyä ja peljestyä, jos se vertaa siihen itsensä ja oman kelvottomuutensa.

Ensimmäistä syytä ja estettä ei Jumala ollelleenkaan voi suvaita eikä kärsiä. Täytyyhän tämän työn saada olla ja pysyä niin ylevänä kuin se on mitään siitä vähentämättä; vieläpä sen pitää olla sinä voimana ja valtana, jota kaikkein luotujen, ihmisten, enkelien, perkeleen ja helvetin täytyy väistyä ja jolle alamaisia olla. Tämähän onkin tarpeellista meidän pelastukseemme ja autuudeksemme, sillä ellei näin olisi, täytyisi meidän jäädä kuolleiksi synnin ja Jumalan ijankaikkisen vihan alla. Mutta toiselle esteelle voi hän vielä ummistaa silmänsä ja sen kärsiä, että me olemme liian heikkoja käsittääksemme uskolla noin suurta työtä ja voimaa, kuten näemme Kristuksen tässäkin tekevän opetuslapsilleen, jotka kyllä olivat kuulleet hänen nousneen ylös, mutta kuitenkin sitä vielä suuresti epäilivät, jopa niinkin päättömästi, etteivät tuskin Kristusta enää Kristuksena pitäneetkään, koska sanoivat: **Me luulimme hänen siksi, joka Israelin piti lunastaman** j. n. e.

Ja katsoppas, kuinka syvästi hänen sydämeensä koskee näiden kahden heikkouskoisen opetuslapsen tila ja kuinka hän heistä pitää huolta tehden kaiken, mikä voisi heidän heikkouttaan auttaa ja heidän uskoansa vahvistaa. Koska hän näkee ja tietää, että he tämän tähden huolissaan ja murheissaan olivat eronneet muista apostoleista eivätkä tiedä, mitä heidän

pitäisi ajatella tai toivoa, ei hän tahdo pitää eikä pysyttää heitä tällaisessa epäilyksessä ja kiusauksessa, vaan päästääkseen heitä siitä tulee hän ja liittyy tiellä heidän seuraansa antaen kaikkien muitten apostolien istua toistensa luona, vaikka hekin asiasta olivat huolissaan ja kyllä heikkouskoisia.

Mutta koska nämä olivat suuressa epäuskon vaarassa, ilmestyy hän paikalla ainoastaan heidän luokseen, aivan kuin ei hänellä ylösnoustuaan olisi mitään muuta tehtävää, puhelee ja väittelee niin ystävällisesti heidän kanssaan Raamatusta antaen heille aiheita pidättämään häntä ja pyytämään, että hän pysyisi heidän luonaan ja tulisi syömään ja juomaan heidän kerallaan. Heti sen jälkeen heidän uskonsa jälleen herää, he pääsevät vapaaksi epäilyksestä ja vahvistuvat niin uskossa, että he hänet tuntevat ja näkevät samaksi Kristukseksi, joka ennen elävänä oli heidän luonaan ollut ja jonka kolme päivää sitten olivat nähneet ristiinnaulittavan, vaan jota äsken tiellä eivät voineet heissä vallinneen epäilyksen ja heikkouden tähden tuntea.

Näin on hän siis itse meille opiksi ja lohdutukseksi tahtonut kuvata ja osoittaa, millainen hänen hallituksensa ylösnousemisen jälkeen kristikunnassa on oleva. Hän nimittäin ei tahdo hyljätä eikä työntää luotaan heikkouskoisia, eipä eksyviä eikä ymmärtämättömiäkään, tai muuten puutteellisia, arkoja ja epäröiviä sydämiä ja omiatuntoja. Tämmöisissä hän juuri harjoittaa ja osoittaa ylösnousemisensa voiman. Hän ystävällisesti houkuttelee heitä luokseen, vieläpä tulee itsekin heidän tykönsä, seurustelee mitä suloisimmalla ja ystävällisimmällä tavalla heidän kanssaan, puhuttelee, opettaa ja opastaa heitä, lisäksi vielä aterioikin heidän kerallaan, kunnes he uskossa ovat vahvistuneet ja varmistuneet ja heidän äsken murheellinen ja huolestunut sydämensä on tullut jälleen iloiseksi.

Tietäkäämme siis mekin ja lohdullisesti turvatkaamme siihen, että meillä hänessä on sellainen Herra, joka taitaa kärsiä ja armahtaa meidän heikkouttamme, eikä sen vuoksi tahdo luotaan karkoittaa eikä kirotta niitä, jotka eivät heti voi niin uskoa ja elää kuin tulisi, jos he vaan muutoin ovat sellaisia sydämiä, jotka eivät Kristusta ja hänen sanaansa ylönskatso eivätkä tahdo kieltää, vaan joilla on halu ja rakkaus häneen ja mielellään tahtoisivat olla vahvoja ja täydellisiä uskossa ja elämässä.

Sehän nähdään näissä opetuslapsissakin. Niin heikkoja ja ymmärtämättömiä kuin ovatkin, heidän sydämessään kuitenkin asuu rakkaus Kristukseen, he hartaasti ja haluisasti puhelevat ja kuulevat puheltavan hänestä, eivät mitään palavammin toivo, kuin että se olisi totta, mitä he olivat kuulleet hänen ylösnousemisestaan. Mutta tämä on sentään liian suurta heidän uskoakseen, eivätkä he kohta paikalla sitä voikkaan totena ja varmana pitää, niinkuin se meillekin on liian korkeata ja suurta. Tämän tietää ja näkee rakas Herramme varsin hyvin; sen vuoksi voikin hän sitä helpommin meitä kärsiä ollen tyytyväinen ja mieltynyt siihen, että edes kuuntelemme häntä sellaisina oppilaina, jotka halusta tahtovat antautua hänen opetettavakseen ja johdatettavakseen.

Hän tahtoo tällä meille senkin opettaa, kuinka tulee hänen valtakunnassaan kohdella varsinkin heikkouskoisia ja vähäväkisiä, joita meidän ei tule heti kirotta ja lykätä pois, vaikka näemme heidän erehtyvän ja kompastelevankin, vaan olla heidän kanssaan kärsivällisiä, kuten Kristuskin on meille tehnyt ja vielä joka päivä saa tehdä. Vaikka, näet, hän itseensä nähden onkin ylösnousemisensa kautta saavuttanut jumalallisen vallan ja mahtavuuden, tullut taivaan ja maan Herraksi, hallitsee hän kuitenkin rakasta kristikuntaansa siten, että harjoittaa ja osoittaa ylösnousemisensa voimaa horjuvassa ja heikossa joukossaan ja

käyttää tällaista valtaansa ja mahtavuuttaan heitä lohduttaakseen ja vahvistaakseen.

Tämän esimerkin mukaan älkäämme mekään, vaikka olisimmekin jo vahvoja, mielisyyttä itsemme älkäämme paisuko, vaan palvelkaamme heikkoja lahjoillamme ja väkyydellämme ja siihen pyrkikäämme, että heitä oikealle ohjaisimme ja parantaisimme opettamalla, lohduttamalla, vahvistamalla, ystävällisesti kehoittamalla ja nuhtelemalla j. n. e. Näinhän menetellään heikkojen ja vähäväkisten lasten ja sairasten kanssa, joita tulee varovasti ja hellin käsin pidellä, hoitaa, kärsiä ja nostella, kunnes ne vaurastuvat ja kykenevät omille jaloilleen.

Katsos, tämä on tähdellisimpiä kohtia evankeliumissa Kristuksen valtakunnasta; me opimme tästä, kuinka siinä on meneteltävä ja käypi. Se on nimittäin sellainen valtakunta, jossa kristityissäkin, vaikka he ovatkin alkaneet uskoa ja ovat pyhiä, on vielä jäljellä heikkoutta, ymmärtämättömyyttä ja muita synnillisii vajavaisuuksia, jotka hän sentään kärsii ja suvaitsee, kuitenkin sillä ehdolla, että vasta parantuisivat. Ei siis tule uneksia maan päälle sellaista kirkkoa, jossa ei olisi mitään vikaa eikä erehdystä uskossa, kuten paavilaisjoukko kerskaa kirkostaan ja kirkolliskokouksistaan, etteivät muka ne voi erehtyä y. m. s.

Kuulemmehan tässä, ettei ainoastaan nämä kaksi opetuslasta, vaan myöskin toiset apostolit kaikki tyyni erehtyivät tärkeimmästä ja tarpeellisimmasta uskonkappaleesta ja pysyivät epäuskossaan, kunnes Kristus itse monella ja monenkaltaisella saarnalla ja ilmes-tyksellä heidät siitä sai irti. Usko Kristuksen ylösnousemiseen oli kokonaista kolme päivää, sen jälkeen kun hän ristiinnaulittiin, tykkäänään heidän sydämissään sammuksissa, eikä luultavasti kukaan heistä säilyttänyt sen kaltaista valkeutta kuin Maaria hänen äitinsä, joka kätki sydämeensä häneltä ja muilta kuu-

lemansa Raamatun lauseet ja sai niistä suures- sa sydämentuskassaan poikansa kärsimisen ja kuoleman johdosta lohdutusta ja virkistystä.

Seurakunnassa täytyy nimittäin kaikin ajoin säilyä ja pysyä kumminkin jonkinlaista uskoa Kristukseen ja olla muutamia, jotka totuuden omistavat ja tunnustavat, vaikka niitä sitten harvojakin olisi ja suurin osa eksyisikin, kuten tässä, ja vaikka se säilyisi ainoastaan yhden ainoan Maarian kautta. Sen vuoksi sallii hän tapahtua, että monet oikeistakin pyhistä erehtyvät ja kompastuvat, ettemme ihmisiin turvautuisi, vaikka kuinkakin monta, suurta ja pyhää sellaista olisi, vaan että me sanaa pitäisimme silmällä, joka on varma eikä voi pettää, josta syystä hän tässä näitä kahta ja sitten aina kaikkia toisiakin osoittaa ja johdattaa Raamattuun.

Tämän ohessa ei saa unohtaa evankeliumin esimerkkiä, joka maanittelee ja kehoittaa meitä mieluisasti Kristuksesta puhelemaan ja kuuntelemaan, seurustelemaan Raamatun ja Jumalan sanan kanssa, vaikka se ei aina heti tulisikaan niin ymmärretyksi eikä sydämeen painetuksi kuin pitäisi. Ja tämä esimerkki osoittaa, minkä voiman, hyödyn ja hedelmän se aikaan saa, kun sitä vaan yksinkertaisella sydämellä käsitellään.

Sillä **ensiksi** näemme, että vaikka nämä kaksi opetuslasta ovat vielä tykkäänään epäuskon vallassa, hän ei kuitenkaan, kun he keskenään tiellä ovat Kristuksen tähden huolissaan, puhelevat ja väittelevät aivan yksinkertaisesti ja melkein turhanpäiten sinne ja tänne, tahdo eikä voi pysyä heistä erillään, vaan on siinä paikassa saapuvilla ja liittyy mitä ystävällisimmin heidän seuraansa. Heti hän myöskin koskettaa heidän sydäntään ja ajatuksiaan ja ryhtyy pitämään heille suloisen, ihanan saarnan juuri siitä opinkohdasta, josta he olivat huolissaan ja epäilivät, saarnan, jonka kaltaista he ennen eivät olleet kuulleet. **Toiseksi** sit-

ten tuntevat he heti sen voiman, niin ettei heidän sydämensä enään ole niin raskas, hidas ja kylmä uskomaan kuin ennen, vaan tulee liikutetuksi ja sytytetyksi, vieläpä valaistuksikin ja saa uuden ymmärryksen, niin että he nyt alkavat Raamattua oikein ymmärtää, ja heille käypi kirkkaaksi ja selväksi se, mistä he ennen eivät olleet mitään ymmärtäneet.

Ja viimeksi poistetaan suomukset ja peite heidän sydämestään ja silmistään, niin etteivät he enään pidä häntä vieraana ja muukalaisena, vaan tuntevat ja havaitsevat, ettei hän enään ole kaukana heistä vaan on itse saapuvilla ja vaikuttaa heissä sen, että he nyt ovat aivan varmat uskossa eivätkä enään tarvitse ruumiillista näkyväistä ilmestystä, vaan lähtevät kohta sitä toisillekin saarnaamaan ja voivat heitä auttaa ja vahvistaa epäilystä ja epäuskoa vastaan.

Siis tulee meidänkin heidän esimerkkinsä mukaan halulla kuunnella Jumalan sanaa eikä siihen tyrkkyä. Se, näet, ei ole ainoastaan tarpeellinen harjoitus sekä heikoille että vahvoille, oppimattomille ja oppineille, eikä se ainoastaan opeta runsaasti kaikkea, mikä autuuteen kuuluu, jota ei koskaan voida tarpeeksi asti oppia, vaan se on myöskin välikappale, jolla Jumala meidän sydämissämme vaikuttaa ja tahtoo uskon ja Pyhän Hengen antaa, kuten P. Paavali Room. 10: 17 sanoo: **Usko tulee Jumalan sanan kuulosta.** Varmaan siitä seuraakin hedelmä, kun vaan täysi tosi on mielessämme. Vaikka sydän aluksi onkin kylmä ja hidas siihen, niin kuitenkin, jos vaan sitkeästi pitkitetään, ei kuuleminen turhaan mene, etteikä se ojentaisi ja parantaisi ymmärtämättömiä ja eksyviä, vahvistaisi heikkoja ja vihdoin lämmittäisi ja valaisisi sydämen niin, että Kristus Raamatussa tulee paremmin ymmärretyksi ja käsitetyksi.

Vaikka ei siitä muuta hyötyä olisikaan, houkutelkoon kuitenkin se meitä sanaa halus-

ta viljelemään, että näin teemme Jumalalle ja Herralle Kristukselle mieliksi ja toimitamme hänelle rakkaan jumalanpalveluksen tietäen, ettei hän silloin varmaan ole meistä kaukana, niinkuin hän itse Matt. 18: 20 lupaa ja sanoo: **Kussa kaksi taikka kolme tulevat kokoon minun nimeeni, siinä minä olen heidän keskellensä.** Silloin ovat epäilemättä hänen kanssaan rakkaat enkelitkin sinua varjelemassa, joka onkin niiden ilo ja riemu; sen sijaan on perkele pötkivä matkoihinsa ja väistyvä, niinkuin hänen täytyi paeta Kristusta, kun tämä häntä Jumalan sanalla vastusti, Matt. 4: 11.

Tästä on luettavana myöskin muuan esimerkki eräästä erakkovanhuksesta korvessa, jolle Jumala kerran hänen lasten seurassa ollessaan lähetti erityisiä näkyjä ja ilmestyksiä siitä, missä he keskenään puhelivat. Kun he nimittäin puhuivat Raamatusta ja jumalallisista asioista, näki hän kaunisten nuorukaisten heitä lähestyvän ystävällisesti ja iloisesti hymyillen. Mutta kun he sitten ottivat puheaineekseen kevytmieliset ja hyödyttömät jaaritukset, kääntyivät nuorukaiset pahoilla mielin ja murheellisina heistä pois, ja ruokottomia mustia sikoja tuli sijaan heidän tykönänsä rypemään.

2.

Olkoon tämä puhuttu evankeliumimme historian tärkeimmästä osasta. Paitsi tätä saamme tästä vielä yhden pää-asian Kristuksen saarnasta, jonka hän Raamatusta piti opetuslapsilleen todistaen siitä kokonaisuudessaan, että **Kristuksen piti kärsimän ja niin kunniaansa käymän sisälle.** Tästä saarnasta lausuu evankelista:

Ja hän rupesi Mooseksesta ja kaikista profetoista, ja selitti heille kaikki kirjoitukset, kuin hänestä olit. Tämä on epäilemättä ollut sangen suloinen ja ihana saarna. Totta varmaan tahtoisimme kaikki ja joka ai-

noa toivoisi tietävänsä, mitähän Raamatuita Herra lienee esiteltyt, jotka hänestä puhuivat ja opetuslapsia niin innostutti ja vahvisti ja vakuutti. Löytyyhän kuitenkin aivan vähän ja kuten näyttää, ei ollenkaan mitään Mooseksessa, mikä hänen puheensa mukaan kertoisi, **että hänen pitää kärsimän ja kolmantena päivänä nouseman ylös ja saarnattaman nimeensä parannusta ja syntein anteeksi saamista** j. n. e. Olihan juutalaisilla jo kauan aikaa ennen ollut Mooses, ja vieläpä he tänäkin päivänä sitä ahkerasti kyllikseen lukevat näkemättä kuitenkaan siellä koskaan sellaisia merkillisiä asioita.

Mutta tähän vastaa evankelista ja selittää pulman näin: **että heidän sydämensä paloi, koska hän selitti heille kirjoitukset;** ja seuraavassa evankeliumissa hän sanoo, **että hän avasi heidän ymmärryksensä kirjoituksia ymmärtämään.** Tästä käy selville, että Mooses totisesti kirjoittaa Kristuksesta ja saadaan hänestä siellä lukea, mutta siinäpä se temppu onkin, että lukija tämän myöskin ymmärtäisi. Sanoohan Paavalikin 2 Kor. 3: 14, 15, että Mooseksen peite verhoo Juutalaisten silmiltä Vanhan Testamentin, kun he sitä lukevat, ja sen voi ainoastaan Kristus poistaa. Matt 13: 11, 14 sanoo Herra myöskin apostoleilleen: **Teille on annettu tuta taivaan valtakunnan salaisuudet, vaan toisille, että heidän pitää korvillansa kuuleman ja ei ymmärtämän, ja nähden näkemän ja ei äkkäämän.**

Siis on Raamattu sellainen kirja, johon tarvitaan ei ainoastaan lukemista ja saarnamista vaan myöskin oikeata selittäjää, nimittäin Pyhän Hengen ilmoitusta. Tämän näyttää aikamme kokemuskin, sillä todistetaanhan mitä selvimmin Raamatun perustuksella puhtaan opin kappaleet ja vastustajain erehdykset kumotaan, mutta siitä ei ole mitään apua heihin nähden. Eikä ole vielä koskaan yhtäkään uskonkappaletta saarnattu, jota eivät vääräus-

koiset useammin kuin yhden kerran olisi ahdistaneet ja vastustaneet, vaikka he kuitenkin kuten mekin ovat Raamattua lukeneet.

Mutta tällainen ilmoitus vaatiikin oikeita oppilaita, jotka mielellään taipuvat opetettaviksi ja johdettaviksi, kuten nämä hurskaat yksinkertaiset opetuslapset, eivätkä ole viisastelijoita, itsepäisiä henkiä ja omatekoisia mestareita, joiden viisaus ulottuu kauvas taivaan yläpuolellekin. Tämä nimittäin onkin sellainen oppi, joka tahtoo meidän viisautemme tehdä hulluudeksi ja puhkaista silmät järjeltä, ennen kuin sitä voidaan uskoa ja ymmärtää. Ei sen alkuaan ole ihmisen viisaudesta, kuten muiden oppien ja tieteitten maan päällä, joiden perusteena on järki ja jotka sillä taasen voidaan käsitellä.

Sentähden se onkin tuiki mahdotonta järjen käsittää, ja jos sinä rohkenet ruveta mittailemaan ja aprikoimaan, kuinka nämä asiat yhteen sopivat, niin joudut varsin harhateille. Kaikki väääräoppisuus on alkuaan siitä johtunut, ja sekä juutalaiset että pakanat ja nykyään turkkilaisetkin ovat meidän opistamme ja uskostamme aivan mielettömiksi ja hulluiksi käyneet, koska se ei ole järjen eikä ihmisviisauden mukaista. Ainoastaan tuo hurskas yksinkertainen joukko, joka tällä tiellä pysyy ja sanoo: Jumala on niin sanonut, sen vuoksi tahdon sen uskoa, se voi sen käsittää ja ymmärtää, ja, kuten itse Kristus Matt. 11: 25 sanoo: **Iloisella sydämellä kiittää Jumalata, että hän on kätkenyt nämät viisailta ja toimellisilta ja ilmoittanut pienille.**

Järjestä ei kuitenkaan ole mitään apua; viisaille ihmisille ja korkealle järjelle ei voida selittää sitä ihmeellistä asiaa Kristuksesta, että luonnollinen ihminen olisi Jumalan Poika ijankaikkisuudessa, joka kuitenkin kuoli ja nousi jälleen ylös, tuli vielä ihmisellisen luontonsa puolesta taivaan ja maan Herraksi ja hallitsee jumalallisella vallalla kaikkea luoma-

kuntaa, vaikka häntä ei missään näykkään, ja että me ainoastaan hänen ansiostaan, jos vain häneen uskomme, tulemme autuaiksi j. n. e. Siitä syystä täytyikin Jumalan sen niin määrätä, että joka tässä ei tahdo narrin ja lapsen tavoin suorastaan uskoa, hänen ei pidä sitä käsittämäänäkään.

Katsoppas, minkälaisia ihmisiä hän ensiksi käytti tätä hänen ylösnousemisensa korkeinta työtä ilmoittamaan ja todistamaan. Noita lyhytjärkisiä vaimoriepuja, jotka joutavalla ja turhanpäiväisellä kulutuksella ja vavalla ostettuaan kalliita voiteita tulevat haudalle ollenkaan ajattelematta, että hauta oli raskaalla kivellä tukittu, vieläpä sinetillä ja vartioilla varustettu. Siitä huolimatta tuli näistä hupsuista ja yksinkertaisista ensimmäiset, joille Kristus ilmoitti ylösnousemisensa, käskeepä vielä heidän saarnata ja todistaakin. Siis antaa hän näillekin opetuslapsille sellaisen Raamatun ymmärryksen, jota ei kaikilla korkeajärkisillä raamatunoppineillakaan ole, niin että heidän nyt täytyy toisilla silmillä Moosesta katsella ja sanoa: Kah, olenhan tuota jo kauvan ennen lukenut ja kuullut, mutta en kuitenkaan koskaan ymmärtänyt.

Jumala aivan kuin itse teolla tahtoisi sanoa: No niin, näenhän, ettei se mitään auta, vaikka kohta kaikki tulisi mitä selvimmin puhutuksi ja kirjoitetuksi, niinkuin kaikki uskonkappaleet ovat kyllin selvästi ja kirkkaasti Raamatussa esitettyinä. Sillä kuinka onkaan jo yksistään Jumalaa ja luomista koskeva uskonkappale ennen muinoin saanut aikaan lauman villiuskoisia, manikealaisia, valentiinolaisia, marsioonilaisia y. m., vaikka asiasta on mitä selvimmällä tavalla puhuttu ja kirjoitettu. Mitä siitäkään apua oli, että Kristus itse oman kansansa keskuudessa selvästi ja julkisesti vahvisti oppinsa suurilla ihmetöillä? Ei muuta mitään, kuin että he ryhtyivät väärentämään hänen sanansa ja työnsä ja sanoivat

niitä perkeleen ja belsebubin sanoiksi ja töiksi.

Täytyihän Jumalankin sitten sen mukaan menetellä ja sanoa: Koska he eivät siis tahdo sitä semmoisenaan vastaan ottaa, jommoisena sen heille sanon, niin se jääköönkin heile salatuksi ja käsittämättömäksi; minä tahdon sentään sen kirjoituttaa ja saarnauttaa selvillä sanoilla, mutta kuitenkin kaiken ilmoittaa muutamille harvoille yksinkertaisille ihmisille, jotka minun sanaani haluavat. Toisille olkoon se pelkkää käteentuntuvaa pimeyttä (kuten egyptiläisille), vaikka se heille mitä kirkkaammasti paistaa ja saarnataan; olkoon se vielä pelkäksi pahenukseksi ja myrkyksikin, johon heidän täytyy herjauksineen ja vastaväitteineen loukkaantua ja langeta, kunnes perikatonsa periävät.

Niinpä on juutalaisilla tähän päivään asti ollut Mooseksensa ja ovat he häntä lukeneet eivätkä kuitenkaan ymmärrä rahtuakaan siitä, mitä hän Kristuksesta sanoo, eivät edes mitä hän vähemmistä uskonkappaleista puhuu. Eivät heidän isänsäkään ole siitä mitään ymmärtäneet, paitsi muutamat harvat, jotka ovat uskoneet, kuten rakkaat profeetat ja sittemmin apostolit, jotka yhdestä lauseesta (niinkuin saamme kuulla) ovat kokonaisia kirjoja kehittäneet. Jumalan ilmoitus antaa heille sellaisen saarnan, että jok'ainoan kuitenkin täytyy tunnustaa sen totuudeksi.

Mitä tekee Kristus, kun hän saduseuksilta, jotka eivät uskoneet kuolleitten ylösnousemisesta eivätkä muusta Raamatusta välittäneet kuin Mooseksen kirjoista, tukki suun ja todisti heille kuolleitten ylösnousemisen? Hän mainitsee kaikkein yleisimmän lauseen koko heidän uskonto-opissaan, joka kaikille juutalaisille oli tuttu ja jota joka päivä käytettiin, nimittäin nämä Jumalan sanat: **Minä olen Abrahamin Jumala, Iisakin Jumala ja Jaakopin Jumala** j. n. e. Tämän perustuksella selittää hän

Mooseksen ja tekee seuraavan johtopäätöksen: Jos te pidätte Jumalaa sellaisena, joka on kuolleitten Jumala, mikä Jumala sitten niillä olisi, joita ei enään ole olemassa?

Jos hän nyt siis on olemassa ja sanoo itseänsä Aabrahamin, Iisakin ja Jaakopin Jumalaksi, niin täytyy näidenkin elää, vaikka ovatkin tälle elämälle kuolleet ja makaavat haudoissaan, sillä eihän hän voi olla olemattomien Jumala. Siis täytyy Aabrahamin, joka nyt maan povessa lepää, ja kaikkien hänen edellään olleitten pyhien elää, sanoo hän, vaikka he ovatkin teille kuolleet; onhan näet ja pysyy ijankaikkisesti hänen nimenään Aabrahamin ja kaikkein uskovaisten Jumala, kuten hän Aabrahamille ja kaikille on luvannut sanoen: Minä tahdon olla sinun Jumalas j. n. e.

Katsos, kuka olisi luullut näiden lyhyiden, yksinkertaisten sanojen näin paljon kätkevän ja antavan aiheen noin oivalliseen runsaaseen saarnaan, jopa suureen merkilliseen kirjaankin? Nämä sanat he kyllä hyvin tunsivat, mutta eivät sittenkään uskoneet koko Mooseksessa olevan sanaakaan kuolleitten ylösnousemisesta. Siitä syystä he riippuvatkin ainoastaan Mooseksessa ja hylkäävät profetat, jotka kuitenkin ovat Mooseksesta ottaneet kaikki Kristuksen uskon korkeata pääkappaletta koskevat saarnansa.

Mutta palataksemme tähän Kristuksen saarnaan ja tarkastaaksemme edes yhtä lausetta, jonka hän on tuonut esille Mooseksesta, niin mainitaan 1 Moos. 3: 15 ensimmäisenä armosanana ja armolupauksena, jonka Jumala antoi Aadamille ja Eevalle, nämät hänen sanansa käärmeelle: **Minä panen vaimon sinun ja vaimon välille, ja sinun siemenes ja hänen siemenensä välille; sen pitää rikki polkeman sinun pääs, ja sinä olet pistävä häntä kantapäähän.** Tämän lauseen lukee juutalainen, turkkilainen, pakana ja inhimillinen

järki, mutta se on niille paljasta kovaa piikiveä, vieläpä joutavaa kuollutta puhetta, josta he eivät voi mitään irti saada. Mutta kun Jumalan ilmoitus tulee avuksi, niin ymmärretään tällä sanotuksi: Käärme (perkele) sai synnin kautta aikaan Adamissa ja Eevassa kuoleman ja Jumalan ijankaikkisen vihan.

Mutta auttaaksensa ihmiset jälleen tästä hirmuisesta lankeemuksesta ja surkeudesta, johon perkele oli heidät saattanut, on Jumala pohjattomasta laupeudestaan sen keinon keksinyt, että vaimon siemenellä (se on: vaimon luonnollisella kohdun hedelmällä) pitää tämän käärmeen pää (se on: synti, kuolema ja ijankaikkinen viha) poljettaman rikki, ja siltä otettaman sen valta pois, niin ettei se enään ole kuoleman herra eikä voi pitää ihmisiä synnin, Jumalan vihan ja kirouksen alaisina.

Tästä saadaan nyt ainesta koko Uuteen Testamenttiin, kaikkiin P. Paavalin ja apostolein saarnoihin, joissa ei paljoakaan kerrota tapauksia eikä Kristuksen ihmetöitä. Tämmöisestä lauseesta muodostellaan, kun vaan tilaisuus sallii, niinkuin yhdestä kukkasesta, kokonainen niitty. Kun sitten vielä ilmoitus ja Pyhä Henki tulee avuksi, joka oikein osaa sanat muodostella ja muokkailla, silloin niistä löydetään ja saadaan mehu ja voima. **Ensiksikin**, näet, on tässä osoitettu, että tämän siemenen täytyy olla luonnollinen lapsi, vaimosta syntynyt, kuitenkin ilman syntiä, sillä Raamattu todistaa, että mikä miehestä ja vaimosta maailmaan syntyy, se on synnissä syntynyt ja Jumalan kirouksen alainen, kuten David Ps. 51: 7 sanoo: **Katso minä olen synnissä syntynyt, ja minun äitini on synnissä minun siittänyt.** Tämän lihan ja veren on paha himo ja tottelemattomuus Jumalaa vastaan läpikotaisin saastuttanut ja pilannut. Niinkuin siis aines isässä ja äidissä on turmeltunut, samoin pysyy se lapsissakin semmoisena, sen vuoksi ei voi yh-

täkään ihmistä miehestä ja vaimosta syntyä ilman synnillistä luontoa.

Sentähden on Jumala tässä siihen keinoon ryhtynyt, että hän on luvatus siemenen, Kristuksen, siittämisen ja synnyttämiseen käyttää ainoastaan vaimonpuolta, joka ilman miestä tuli tämän lapsen äidiksi Pyhän Hengen kautta, joka hänessä siitoksen ja synnytyksen vaikutti, jotta hän kuitenkin olisi luonnollinen ihminen meidän lihaamme ja vertamme, mutta sentään ilman mitään syntiä ja perkeleen vallanalaisuutta voidakseen polkea rikki hänen päänsä.

Mutta jos **toiseksi** hänen tulee olla synnin ja kuoleman Herra, heittää perkele allensa ja temmata me pois hänen vallastaan, niin tarvitaan siihen jumalallinen kaikkivaltias voima. Sillä olkoon ihminen kuinka puhdas ja vapaa tahansa kaikenlaisista puutteista tuumiin ja sielun puolesta, jonkalaiseksi Aadami aluksi luotiin, ei ole kuitenkaan hänen voimassaan ja väessään poistaa tämä ijankaikkinen, ääretön surkeus ja turmelus ja hankkia ja antaa sijaan ijankaikkinen katoamaton tavara ja elämä. Tästä seuraa, että hänellä täytyi olla suurempi valta kuin millään luontokappaleella, vieläpä suurempi kuin kaikilla enkeleillä: sitä ei voinut olla kenelläkään muulla kuin Jumalalla itsellään kaikkein luontokappalten Herralla.

Edelleen seuraa sitten: Jos hän ihmisestä on syntynyt, niin on hän myöskin kuolevainen ja hänen täytyy kuten muidenkin ruumiillisesti kuolla. Ja koska hän meidän tähtemme on syntynyt ihmiseksi ja Jumala hänen lähetti auttamaan meitä synnistä ja kuolemasta, täytyi hänen astua meidän sijaamme ja tulla uhriksi meidän edestämme, kärsiä ja sovittaa itse se viha ja kirous, jonka alaisiksi me olimme joutuneet. Mutta hänen ei kuitenkaan tarvinnut jäädä sen alle, vaan koska hän on ijankaikkinen persoona, niin ei kuolema voinut

pitää häntä vallassaan, sanoo P. Pietari Ap. Tek. 2: 31 tästä ja samanlaisista lauseista. Hänen täytyi ruumiinensakin, ennenkuin kuolema saattoi hänet maatumaan ja lahoamaan, tunkeutua sen läpi ja temmata itsensä siitä jälleen erilleen ryhtyäkseen ylösnousemisensa ja ijankaikkisen elämän kautta mahtavasti hallitsemaan ijankaikkisessa vallassa ja kunniasa, että hän vihdoin omansakin saattaisi synnin, kuoleman ja perkeleen vallasta ijankaikkiseen vanhurskauteen ja elämään.

Katsos, tämä on yksi niitä lauseita, joita Kristus varmaankaan ei unohtanut, vaan rikkaalla hengellään selitti ensimmäisenä ja päälauseena, josta sittemmin muutkin ovat alkunsa saaneet. Siinä huomataan pelkkiä sellaisia lauseita, jopa ihmetöitäkin, joita ei mikään järki voi ymmärtää eikä käsittää ja jotka vasta silloin tulevat ymmärretyiksi, kun Pyhä Henki saa ne valaista, saarnata ja ilmoittaa niille, jotka yksinkertaisella sydämellä ne uskovat ja niissä pysyvät. Silloin alkavat ne maistua ja antaa mehua ja voimaa, niin että täytyy sanoa: Tämä se vasta voipi sydämen valaista ja siellä tulen sytyttää.

Näin ovat profeetatkin Mooseksen lausetta tarkastelleet ja sen perustuksella laatineet ihanat ennustuksensa Kristuksesta. Niinpä Jesaias 7: 14 muodostaa tästä lauseesta selväsanaisen ennustuksensa Kristuksen syntymisestä lausuen: **Katso, neitsyt siittää ja synnyttää Pojan** j. n. e. Myöskin puhuu koko Jes. 53 luku Kristuksen kärsimisestä ja ylösnousemisesta, kuinka hän oli antava itsensä uhriksi meidän synteimme tähden y. m., jonka myöskin epäilemättä Kristus on tähän saarnaansa sovitannut.

Eivätpä apostolitkaan, nuo yksinkertaiset kalastajat, ole oppineet Raamattua ymmärtämään suurten raamatunoppineiden koulussa vaan ilmoituksen kautta, jolla Kristus johdattaa heitä Raamattuun. Näin ovat he jostain

lauseesta voineet kirjoittaa kirjan tai saarnan, jota koko maailma ei voi käsittää. Ja jos minullakin olisi se Henki, joka Jesaialla tai Paavalilla on ollut, niin voisin minäkin tästä lauseesta tehdä Uuden Testamentin, ellei sellaista jo olisi tehty.

Mistä on P. Pietari saanut aihetta siihen, tai missä paikassa Moosesta se on kirjoitettu, kun hän 1 Piet. 1: 10, 11 sanoo: **Jota autuutta ovat profeetat etsineet ja tutkineet, jotka teille tulevaista armoa ennustaneet ovat, ja ovat tutkineet, millä taikka minkä kaltaisella ajalla Kristuksen Henki, joka heissä oli, ilmoitti?** Kuka hänelle sanoi, että Kristuksen Henki oli olemassa ja ennusti Kristuksesta, ennen kuin profeettoja olikaan, ja että Kristus ja Pyhä Henki ovat ennen kaikkea olleet olemassa? Ovatko nämä jonkun kalastajan vai jonkun taitavan ja viisaan raamatunoppineen sanoja? Ei suinkaan, vaan ne ovat Pyhän Hengen ilmoitus, joka tätä on ennen profetoillekin ilmoittanut.

Ja vielä: Missä paikassa Moosesta sitä kirjoitetaan, kun heprealaisepistolaa 1: 3, 4 sanotaan: **Kristus istuu Majesteetin oikealla puolella korkeuksissa, on tullut niin paljon paremmaksi enkeleitä, että ylimmäisemmän nimen on heidän suhteensa perinyt** j. n. e. Tietysti on hän sen ottanut Vanhasta Testamentista, mutta ei ole nähnyt asiaa järjen silmillä vaan ilmoituksen kautta, joten hän päättää johdonmukaisesti. Jos kerran Kristus on Jumalan Poika ja enkelein Herra, niin on hän totisesti suurempaa ja korkeampaa olentoa kuin enkelit. Nyt on taas jokainen enkeli mahtavampi kuin kaikki maailma ja koko inhimillinen luonto, ja kuitenkin pitää tämän neitseen luonnollisen lapsen oleman ei ainoastaan pahain vaan myöskin hyvän ja

pyhien enkelien Herra; siis täytyy hänellä Jumalan kanssa olla sama valta ja olemus. Tämmöistä ei voi kukaan sanoa eikä uskoa ilman ilmoitusta. Aivan kuin minä Mooseksen, psaltarien, Jesaiaan ja myöskin saman Hengen johdolla kirjoittaisin yhtä hyvin Uuden Testamentin kuin apostolitkin; mutta koska meillä ei ole niin rikasta ja mahtavaa Henkeä, täytyy meidän oppia heiltä ja juoda heidän kaivos-taan.

Olkoon tässä kylliksi puhuttu yhdestä kohdasta eli sen saarnan yhdestä lauseesta, jonka Kristus opetuslapsillensa piti Raamatus-ta. Tällä hän hyvin ja runsaasti ansaitsi, vieläpä maksoi ja sovittikin sen penningin, jonka hän heidän kanssaan majassa kulutti. Mitä taasen useampia lauseita Mooseksesta ja profetoissa on Kristuksesta kirjoitettu ja käsitelty, niistä tulisi liian pitkä selitys yhdeksi kerraksi, vieläpä kokonainen Raamatun suuruinen kirjakin. Mutta nämä ovat epäilemättä olleet niitä, joita myöhemmin apostolitkin ovat selvittelleet sen mukaan kuin itse tässä häneltä kuulivat ja sittemmin Helluntaina paremmin oppivat ymmärtämään. Suuren osan ovat he sovitaneet näitä saarnoihinsa, Apostolien Tekoraamattuun ja kaikkiin epistoloihin; ja jokainen kristitty pitääköön velvollisuutenaan niitä miettiä tutkistellessaan ja lukiessaan Raamattua. Onhan sitä paitsi myöskin Pyhä Henki voimakas apu ja antaa ymmärryksen, kuten kuulleet olemme. Hän se on oikea selittäjä, kun me vaan vakavalla ja yksinkertaisella sydämellä totuutta etsimme, ja hän tämän ohessa sen hoidelman tuottaa, että me siinä Kristuksen löydämme ja opimme oikein tuntemaan, josta siten sydän herää ja syttyy, saapi ilon ja lohdutuksen. Amen.